

здійснення будь-якої юридично значимої діяльності, забезпечуючи її системою вихідних правил, ідей і засад.

Таким чином, принципи права є складним багатоаспектним явищем, що потребує свого наукового дослідження із врахуванням вказаних характеристик. Сьогодні вкрай важливим є активізація наукових теоретико-правових досліджень принципів права, їх різновидів з метою вироблення єдиного концептуального уявлення про їх теоретико-правові закономірності, які становитимуть основу для подальших наукових досліджень принципів права на рівні галузевих юридичних наук.

Використані джерела:

1. Сидоркин А. С. Принципы права: понятие и реализация в российском законодательстве и судебной практике: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. М., 2010. 22 с.
2. Ершов В. В. Юридическая природа общих и гражданско-правовых принципов: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01, 12.00.03. М., 2009. 197 с.
3. Захаров А.Л. Межотраслевые принципы права: Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Саратов, 2005. 188 с.
4. Захарова К. С. Системные связи принципов права: теоретические проблемы: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Самара, 2009. 17 с.
5. Принципи права. URL : <http://jurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/literatura/stati/tgp/058.php>. – Назва з екрану.
6. Тимченко Г. П. Принципи судочинства України: методологія дослідження. URL : <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/4455/%C3>. – Назва з екрану.
7. Волошин Ю. О. Принцип. *Юридична енциклопедія: в 6 т. / Ред. кол.: Ю. С. Шемшученко та ін. К. : «Укр. енцикл.», 1998. Т. 5.: П-С. 736 с.*
8. Энциклопедия юриста. М. : Изд. Змейка, 2000. URL : <http://determiner.ru/dictionary/202>. - Назва з екрану.

*Усаткін Д.Г.,
аспірант кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОСВІДУВАННЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ГРУПОВОГО ПОРУШЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Освідування є досить характерною слідчою (розшуковою) дією для досліджуваної категорії проваджень. Адже групове порушення громадського порядку характеризується великою кількістю його учасників. В той же час, освідування надає змогу в подальшому кваліфікувати діяння відповідно до Кримінального кодексу України. Адже поряд з зазначеним складом кримінального правопорушення постійно поруч вчинення масових заворушень та групового хуліганства.

Досить характерним є проведення зазначеної СРД під час розслідування масових заворушень, які супроводжуються масштабними погромами і скоєні на ґрунті міжнаціонального конфлікту, характерною є значна кількість потерпілих, а інколи і велика кількість загиблих. При цьому досить часто у таких випадках трупи направляють до лікарень, моргів бюро судово-медичної експертизи без попереднього огляду. У такому разі практикується створення групи слідчих, які на початковому етапі розслідування таких справ проводять у моргах попередній огляд і відразу ж призначають судово-медичні експертизи. Призначення судово-медичної експертизи у зазначених справах, які супроводжувалися загибеллю людей в результаті дій натовпу (навмисно або за необережністю), діями правоохоронних органів, які зупинили дії злочинного натовпу, є однією із першочергових дій слідчого. Для якісного її проведення експертам надають копії протоколів огляду місця події, а у випадку, коли смерть потерпілого наступила в лікарні – історію хвороби. Іноді потрібно надання свідчень осіб, що проводили потерпілому операцію або надавали першу медичну допомогу.[1, с. 49]

Ми підтримуємо позицію К. О. Чаплинського, який визначив наступні риси освідування:

– освідування є різновидом слідчого огляду, специфіка якого визначається особливістю його об'єкта (об'єктом є тіло живої людини);

– освідування пов'язане із порушенням прав та свобод людини, тому регламентується як окрема слідча дія, а щодо його провадження встановлено спеціальну процесуальну форму;

– освідування проводиться на підставі постанови слідчого про проведення слідчої дії;

– освідування є слідчою дією, яка може провадитись спеціалістом самостійно за дорученням слідчого;

– слідчий не має права бути присутнім при освідуванні особи іншої статі, якщо це пов'язано з необхідністю оголення особи, яка підлягає освідуванню;

– при освідуванні не допускаються дії, що принижують честь і гідність освідуваної особи, або процедури, що шкідливі для її здоров'я. [5, с. 85-86]

Отже, для встановлення доказів групового порушення громадського порядку особи можуть бути піддані освідуванню. Необхідно зазначити, що вона проводилась у 65 % вивчених кримінальних проваджень, за якими злочинців було затримано на місці вчинення суспільно-небезпечного діяння. Крім того, освідуванню підлягали і потерпілі (19%), адже в ході вчинення хуліганських дій, як зазначалося вище, часто мають місце випадки заподіяння тілесних ушкоджень.

Доречним звернутися до роботи С.О. Сафронова, який зазначив, що під час кримінальних проваджень про тілесні ушкодження завжди рекомендується проводити освідування підозрюваного, потерпілого і в окремих випадках свідків-очевидців. Це пояснюється тим, що в процесі розслідування імовірність необхідності встановлення факту бійки, необхідної оборони для

даної категорії справ є великою.[3, с. 13]

І. О. Іпатова наголошує на тому, що огляд затриманого (слідче або судово-медичне освідування) служить засобом для того, щоб встановити:

– наявність на тілі та одязі підозрюваного слідів злочинця, перебування його на даному місці;

– наявність на тілі та одязі підозрюваного слідів протидії потерпілому, застосування сили особами, що зупиняли його злочинні дії. [2, с. 189]

Ми повністю поділяємо позицію В. М. Тертишника, який акцентує увагу на тому, що освідування надає слідчому можливість вибору однієї з найбільш оптимальних форм обстеження тіла людини залежно від слідчої ситуації. Судово-медичне освідування може включати в себе як дії, властиві саме освідуванню (виявлення та фіксація слідів злочину та особливих прикмет на тілі), інколи ними й обмежуючись, так і (за необхідності) дослідницькі операції. Під час його проведення можуть широко застосовуватися такі методи дослідження, як мікроскопія, рентгеноскопія, рентгенографія, люмінесцентний аналіз, фотографування в інфрачервоних променях, контактено-дифузійний метод тощо. Можливість їх застосування в рамках судово-медичного освідування не заборонена законом, а необхідність обумовлюється об'єктивними факторами, що лежать в площині особливостей самого об'єкта дослідження (загоєнням ран, змיתтям, згладжуванням слідів, інколи невіддільністю їх від тіла людини тощо). Часто такі дослідження можуть мати невідкладний характер. У цьому зв'язку судово-медичне освідування, поєднуючи різні пізнавально-пошукові, дослідницькі та засвідчувальні операції, є найбільш раціональною та ефективною формою дослідження тіла живої людини. [4, с. 279]

Підводячи підсумок зазначимо, що при розслідуванні групового порушення громадського порядку досить характерною слідчою (розшуковою) дією є освідування. В той же час, освідування надає змогу в подальшому кваліфікувати діяння відповідно до Кримінального кодексу України. Адже поряд з зазначеним складом кримінального правопорушення постійно поруч вчинення масових заворушень та групового хуліганства. Тому для його ефективного проведення необхідно застосовувати відповідні тактичні прийоми.

Використані джерела:

1. Єфімов М. М. Розслідування злочинів проти громадського порядку та моральності : навч. посібник. 2-е вид., доп. і перероб. / Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 188 с.

2. Іпатова І. А. Криміналістика : Учебно-методический комплекс / М., Изд. центр ЕАОИ, 2008. 558 с.

3. Сафронов С.О. Методика розслідування умисного заподіяння тяжкого і середньої тяжкості тілесних ушкоджень Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. (12.00.09.) / Київ, 1999. – 20 с.

4. Тертишник В.М. Гарантії істини та захисту прав і свобод людини в кримінальному процесі України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.09 / Тертишник В.М. – Дніпропетровськ. 2010. – 473 с.

5. Чаплинський К.О. Тактичне забезпечення проведення слідчих дій : монограф. / Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2010. 560 с.